

درس خارج فقه مضرت آیت الله مسینی بوشهری (دامت برکاته)

موضوع کلی: فصل فی احکام الجبائر

موضوع جزئی: حکم جبیره مستوعبه

سال تحصیلی: ۹۸-۹۹

تاریخ: ۳۰ فروردین ۱۳۹۹

مصادف با: ۲۴ شعبان ۱۴۴۱

جلسه: ۳۶

«الحمد لله رب العالمین و صلی الله علی محمد وآله الطاهرین و اللعن علی اعدائهم اجمعین»

مسئله ۵۹۶: «إذا كانت الجبيرة مستوعبة لعضو واحد من الأعضاء، فالظاهر جريان الأحكام المذكورة و إن كانت مستوعبة لتمام الأعضاء فالإجراء مشكل فلا يترك الاحتياط بالجمع بين الجبيرة و التيمم»^۱.
به نظر مرحوم سید (ره)، اگر جبیره تمام یک عضو را فرا گرفته باشد، ظاهر این است که احکام جبیره در رابطه با آن جاری خواهد شد و اگر جبیره تمام اعضا را فرا گرفته باشد اجرای احکام جبیره در رابطه با آن مشكل است، پس احتیاط به جمع بین وضوی جبیره ای و تیمم ترک نمی شود.

منظور مرحوم سید (ره) این است که اگر جبیره تمام یک عضو از اعضای مسح را فرا گرفته باشد، احکام جبیره درباره آن جاری می شود، یعنی اگر امکان برداشتن جبیره نباشد، بر روی جبیره مسح می شود و اگر امکان ایصال الماء به بشره با تکرار الماء یا غمس در آب وجود داشته باشد، احتیاط در این است که ایصال الماء نیز انجام شود، البته نظر مختار این شد که ایصال الماء لازم نیست و مسح بر جبیره کافی است. همچنین، اگر جبیره تمام یک عضو از اعضای غسل را فرا گرفته باشد، احکام جبیره که قبلاً ذکر شد در رابطه با آن جاری می شود. اما اگر جبیره تمام اعضای وضو؛ اعم از اعضای مسح و غسل را فرا گرفته باشد احتیاط به این است که بین وضوی جبیره ای و تیمم جمع شود.

به نظر می رسد که مقتضای نص و فتوا این است که اگر جبیره تمام یک عضو را فرا گرفته باشد، همان احکام جبیره که قبلاً ذکر شد در رابطه با آن جاری می شود، هر چند که مرحوم آیت الله خوئی (ره) در رابطه با همین فرض سخنی دارد که به آن اشاره خواهد شد.

اگر جبیره تمام اعضای وضو را فرا گرفته باشد نظر مرحوم سید (ره) این است که باید بین وضوی جبیره ای و تیمم جمع شود چون معتقد است که اخبار جبیره از این فرض منصرف است، یعنی نمی توان به وضوی جبیره ای اکتفا کرد لذا چون اخبار از این فرض منصرف است باید تیمم نیز به وضوی جبیره ای ضمیمه شود.

در پاسخ از کلام مرحوم سید (ره)، مبنی بر انصراف اخبار از فرض مذکور، عرض می شود که این انصراف به خاطر قلت مورد استیعاب است، یعنی چون خیلی کم اتفاق می افتد که تمام اعضای وضو را جبیره فرا گرفته باشد، مرحوم سید (ره) تصور انصراف کرده است و قلت مورد به تنهایی، برای انصراف کافی نیست. اما پاسخ اصلی از کلام مرحوم سید، مبنی بر ضمیمه تیمم به وضوی جبیره ای عرض می شود که در این فرض اساساً وظیفه مکلف به تیمم منتقل می شود و جایی برای وضوی جبیره ای باقی نمی ماند

تا گفته شود که وضوی جبیره‌ای گرفته شود و تیمم نیز به آن اضافه شود، بلکه وظیفه شخص این است که تیمم بگیرد زیرا امکان وضوگرفتن در فرض مذکور، برای شخص وجود ندارد چون در فرضی که همه اعضای وضو را جبیره فرا گرفته باشد، انجام وضو که عبارت از غسّلتان و مسحتان است برای مکلف مقدور نیست و اصل اولی این است که در هر موردی که مکلف تمکن از وضو نداشته باشد باید تیمم کند مگر در موردی که مسح بر جبیره از مسح یا غسل کفایت نکند، اما در فرض مورد بحث که جبیره تمام اعضای وضو را فرا گرفته باشد، دلیلی بر کفایت مسح بر جبیره از مسح یا غسل وجود ندارد لذا وظیفه شخص به تیمم منتقل می‌شود و جایی برای جمع بین وضوی جبیره‌ای و تیمم وجود ندارد.

بنابراین، به نظر می‌رسد که احتیاطی که مرحوم سید (ره)، مبنی بر جمع بین وضوی جبیره‌ای و تیمم ذکر کرد، مشکلی ندارد چون احتیاط در هر حالی پسندیده است، لکن از نظر قاعده و ضابطه، عملاً جایی برای احتیاط باقی نمی‌ماند. مرحوم آیت الله خویی (ره) در رابطه با فرض اول که جبیره تمام یک عضو را فرا گرفته باشد، فرموده است که وظیفه شخص این است که تیمم کند و وضوی جبیره‌ای کافی نیست. دلیل ایشان این است که در این فرض نیز شخص عملاً تمکن از وضوگرفتن [که عبارت از غسّلتان و مسحتان باشد]، ندارد و دلیلی مبنی بر کفایت مسح بر تمام یک عضو [که جبیره آن را فرا گرفته است] از مسح یا غسل وجود ندارد، بنابراین، وظیفه شخص از وضو به تیمم منتقل می‌شود. همچنین ظاهر ادله دال بر وضوی جبیره‌ای به موردی مربوط است که جزئی از یک عضو مشکل داشته باشد، نه اینکه تمام یک عضو مشکل داشته باشد و جبیره همه آن عضو را فرا گرفته باشد.

همچنین، روایت حلبی [عَنِ الْحَلَبِيِّ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ (ع)؛ أَنَّهُ سُئِلَ عَنِ الرَّجُلِ تَكُونُ بِهِ الْفَرْخَةُ فِي ذِرَاعِهِ أَوْ نَحْوِ ذَلِكَ مِنْ مَوَاضِعِ الْوُضُوءِ فَيَعَصِبُهَا بِالْخِرْقَةِ وَيَتَوَضَّأُ وَيَمْسَحُ عَلَيْهَا إِذَا تَوَضَّأَ؛ فَقَالَ: «إِنْ كَانَ يُؤْذِيهِ الْمَاءُ فَلْيَمْسَحْ عَلَى الْخِرْقَةِ وَإِنْ كَانَ لَا يُؤْذِيهِ الْمَاءُ فَلْيَنْزِعِ الْخِرْقَةَ ثُمَّ لْيَغْسِلْهَا» قَالَ: وَ سَأَلْتُهُ عَنِ الْجُرْحِ كَيْفَ أَصْنَعُ بِهِ فِي غَسْلِهِ؟ قَالَ: «اغْسِلْ مَا حَوْلَهُ»^۱] نیز ظهور در این دارد که جراحی که ایجاد شده است در جزئی از ذراع شخص است که با پارچه آن را بسته است.

روایت صحیحہ عبدالرحمن بن حجاج که قبلاً به آن اشاره شد [عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ الْحَجَّاجِ؛ قَالَ: سَأَلْتُ أَبَا الْحَسَنِ الرِّضَا (ع) عَنِ الْكَسِيرِ تَكُونُ عَلَيْهِ الْجَبَائِرُ أَوْ تَكُونُ بِهِ الْجِرَاحَةُ كَيْفَ يَصْنَعُ بِالْوُضُوءِ؟ وَ عِنْدَ غُسْلِ الْجَنَابَةِ وَ غُسْلِ الْجُمُعَةِ؟ فَقَالَ: «يَغْسِلُ مَا وَصَلَ إِلَيْهِ الْغُسْلُ مِمَّا ظَهَرَ مِمَّا لَيْسَ عَلَيْهِ الْجَبَائِرُ وَ يَدْعُ مَا سِوَى ذَلِكَ مِمَّا لَا يَسْتَطِيعُ غَسْلَهُ وَ لَا يَنْزِعُ الْجَبَائِرَ وَ لَا يَغْبِثُ بِجِرَاحَتِهِ»^۲] نیز به همین مطلب اشاره دارد که جبیره بعضی از عضو را فرا گرفته باشد، نه اینکه تمام عضو را فرا گرفته باشد.

مؤثقه عمار که قبلاً به آن اشاره شد^۳ نیز در خصوص جبیره‌ای است که در بعضی از عضو وجود داشته باشد و جبیره‌ای که تمام عضو را فرا گرفته باشد شامل نمی‌شود.

«الحمد لله رب العالمين»

۱. شیخ حر عاملی، ووسائل الشیعة، ج ۱، کتاب الطهارة، ابواب الوضوء، باب ۳۹، ص ۴۶۳، ح ۲.

۲. همان، ص ۴۶۳، ح ۱.

۳. همان، ص ۴۶۵، ح ۷.